

# TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marția, Joia și Sâmbata

## ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.  
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.  
Pentru strelnătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la  
Administrațiunea tipografiei archiepiscopale Sibiu, strada Măcelarilor 47.  
Correspondențele sunt a se adresa la  
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 20.  
Epistole nefrancate se refușă. — Articuli nepublicați nu se înapoiază

## INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rëndul cu litere ormond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

## Prenumerațiune nouă

la

## „TELEGRAFUL ROMÂN”

care apare de trei ori pe săptămână, deschidem pe trimestrul Iuliu-Septembrie al anului 1890, cu prețul cel mai moderat, ce se poate vedea în fruntea foiei.

Banii de prenumerațiune se trimit mai cu înlesnire pe lângă asigurațiunile postale (Posta utalvány — Post-Anweisung.) Numele prenumerațiunii, al comunei, unde se află cu domiciliul, și eventual al poștei ultime se fie scrise bine, ca să se poată cetă.

Se atrage atențiunea on. domni abonați, al căror abonament se sfârșește cu ultima Iunie 1890, să-și înnoiască abonamentul, pentru-că altfel espeditura va fi silită a sista espedarea foiei\*).

Editura „Telegrafului Român” în Sibiu.

\*) O înlesnire foarte mare în espedițiune se face prin lipirea unei fâșii de adresă dela abonamentul ultim.

Sibiu, 6 Iuliu.

Intrunirea episcopatului catolic în cauza ordinațiunii ministrului de culte din 26 Februarie a dat la timpul seu ansă la diferite păreri. Unele din părerile cele mai estravagante culminau într-acolo, ca biserica se anunțe statului purtarea matriculelor.

Era adecă vorba, că biserica catolică se poate pune pe picior de bătaie cu statul.

Noi la timpul nostru am luat o poziție de tot rezervată. Am așteptat să vedem desvoltarea lucrurilor și, ca să nu fim considerați de parțiali în această afacere, am creșut că e bine ca se așteptăm, cum așteptă și alții, ca se vorbescă și Roma.

După unii Roma s'ar fi pronunțat, după alții încă nu, deci până aici încă nu scim, că ce poziție va să ia clerul în afacerea această.

Conchișdend însă după pastorală episcopului baron Hornig, conchișdend după intrunirile preoților decanatului dela Oradea mare și de aiea, trebuie se credem, că preoțiimea romano-catolică este hotărâtă a purta o luptă pe mörte și pe viață numai ca ministrul de culte contele Albin Csáky să se revocă ordinațiunea sa foarte dréptă din 26 Februarie a. c.

Amenințările clerului catolic, că nu vor mai cununa părechi de diferite confesiuni pe ministrul Csáky de bună sémă nu au să-l sparie.

În Transilvania, până acuma s'a făcut cel mai mare abuz din partea biserice catolice cu botezarea copiilor din căsătoriile mestecate.

Acești copii din ziua botezului s'au privit de catolici, cu tot protestul, ce l'au ridicat părinții, cu tot protestul ce l'au ridicat biserica, la care după legea din 1868 aparține copilul. Frații gr. catolici încă după macsima această au lucrat, și ascunși la spatele rom. cat. și-au înmulțit și ei sufletele și pe această cale. Ori cât de puternic e clerul catolic va trebui ca în fața dreptății să-și plece și el capul.

Au trecut acele timpuri, când papa dela Roma umilia principii și se putea amesteca în afacerile interne ale țerilor. Și, acolo unde s'a amestecat, numai bine nu a făcut. Sărmana Spania ne e dovada cea mai vie, ea a fost cea mai fericită de a se bucura ani întregi de protecțiunea părintelui din Vatican.

La noi însă este o lege veche, pe basa căreia se poate denegă publicarea unui ordin ce nu convine regelui și respective ministeriului.

Punem deci cazul, că papa ar voi să se amestece în afacerile interne, și se va răspunde cu protestul regelui de a publica ordinațiunea papală și atunci este inevitabil conflictul.

A fost timpul suprem ca să vedem regulată o cestiune, care a dat ansă la atâtea controverse, cari de regulă tôte s'au terminat cu triumful biserice catolice asupra tuturor celorlalte.

Nu e cestiunea „congrua” nici până aici rezolvată, și, după semnele ce avem, ea nu se va rezolva sute de ani, căci clerul înalt nu voese se scie nimica de aceea, ca să dea din prisosințele lui ceva și pentru preoțiimea subalternă și să i creeze și acelea o poziție mai plăcută în societate.

Preoții de jos, fără familii, mor mai toți încărcăți de datorii, și fondul deficiențelor și ține ce e drept la bătrânețe, dar nu le oferă pe de o parte aceea mulțămire, care ar trebui să o aibă omul după o muncă de câte-va decenii.

Și acum tot clerul de sus, este care pune agitațiunea cea mai estinsă față cu ordinațiunea ministrului.

Ce deosebire la ei și la noi. Dacă clerul nostru superior, dacă episcopii noștri ar avé venitele acele colosale, cu câtă plăcere ar veni ei în ajutoriu preoților mai scăpătați, cu câtă dragoste ar ajuta pe cei ce au copii la scôlă, și cu câtă căldură ar scii imbrăușă pe cei lipsiți. Dar clerului nostru superior, episcopilor noștri, nu li s'a dat chiar nici atâtea ca să se pôtă prezenta cu aceia demnitate, care e impreunată cu oficiul cel mare și greu ce-l pörtă. Cu intențiune s'a lucrat, ca să nu pôtă deveni mecenăți ai tuturor întreprinderilor culturale, ca așa să nu pôtă eserciă influință mai multă asupra credincioșilor lor.

Nici odată să nu ne plângem, când cugetăm la sörtea atărör ömeni, cari mănăcând aici, sunt tot cu gândul la aceea, că ce vor mănăcă mâne, și cari să rușineză a plăcă la cerșit. Să i ajutăm din inimă, când vedem că nu i îndemnă la cerșit numai lenea și necasul.

Lucrul cel mai trist este, când vedem că se cresc copii ca cerșitori, acestia de timpuriu încep a se feri de lucru, ce ömeni vor deveni atari copii și ce greutate vor fi ei pentru bietul plugariu, care și câștigă pânea de tôte zilele prin munca cea grea?

Da, într-adevăr este un frumos simț de compătimire pentru ajutorarea ömenilor sëraci, și noi dela țără să cultivăm acest simț din tôte puterile, să nu-l lăsăm să se nimicescă, să ajutăm din tötă inima sëracii și neputincioșii, cari sunt așăți la bucăturile noastre.

Așa o mână de ajutoriu dată din dragoste sëracilor, este mai mult ca ori și ce, căci prin așa ceva noi le dăm curagiu și posibilitatea de a eși din necas, și de a se pune pe piciorole lor, însă tot de una se fim cu băgare de sémă, să nu ajutăm ömeni de aceia leneși, cari fug de lucru, și cari sunt dedați din copilărie a trăi din cerșit, neobservând aceste noi le dăm numai privilegiu de a-și continua viața această ticăloșă. Să nu ne mirăm, că ne vin atâtea neputincioși pe sate de ne cer milă, căci acestia o fac de silă, la orașe nu prea capătă, și ei își dic hai-

Și totuși acestia ca buni păstori, ca loiali consilieri ai corönei nu se pun în conflict cu statul și organele lui.

Sunt rele semne ale timpului, când guvernul pornit pe calea dreptății ar fi abătut din calea această, și și mai rele semne ar fi, când episcopatul rom. cat. ar trebui să învingă asupra dreptății.

## Revista politică.

Lupta inversunată purtată în taberile cehilor devine din ce în ce tot mai însemnată. Cehii bătrâni abia se mai pot susține, deöce ce cehilor tineri le-a succedat a i discreditat așa de tare în opinia publică a poporului ceh, încât conducătoriul de până acuma Rieger nu mai află de oportun a mai susține nici punctele conferinței din Viena, pentru cari de altcum s'a angajat, că va luptă ca să se realizeze. Omul situațiunii este astăzi în Boemia Gregre, carele este sərbătötöt în tot locul și ale cărui cuvinte străbat dintr'o margine într'altă a țerei.

În urma acestor succese, ce le-a raportat partidul tinerilor cehi, curciturile conducători din Viena încă par îngrijiate și urmăresc cu mare atențiune ori ce miscare din Boemia. Împēcarea, ce avea atâtea prospecte de reușită, pare a fi nimicită, și poporul ceh nu mai vrea să scie de pretensiunile germanilor, întocmai precum acestia nu voiau mai înainte să considere pretensiunile cehilor. În opinia poporului ceh predomnesce aici ideea, că prin realizarea pactului ce s'a făcut în Viena se subjugă poporul ceh, precum se află subjugăți astăzi slavii în Ungaria.

Alegerile dietale în Cislaitania decurg, și până acum succesul este mai mult al guvernului. În Bucovina alegerile s'au făcut, precum le a întocmit partidul român cu celelalte partide conservatöre, ér nemții liberali au suferit o înfrângere totală. În colegiul al doilea de alegere al marilor proprietari au reeșit candidații compromisului partidelor conservatöre: bar. Eugen Störcea, Ioan Lupul, G. Mariu Dr. Ioan Volcinschi, Stefan Stefanovici Kohanovski, Const. Abrahamovici și G. bar. Capri. În colegiul prim al marilor proprietari (fondul religionariu gr. orient.) au fost aleși tot reprezentanții de până acum, asesorii consistoriali: Calinescu și Turcan.

Scirile din România au anunțat zilele trecute, că o mulțime de agenți secreți ai Rusiei se află pe teritoriul român. Pașii Rusiei sunt atât de îndrăsneți, încât o mulțime de oficianți dela poște și telegrafie erau puși în serviciul rusesc. Ei decopiau epistole și

dați o luăm pe sate, că țeranii sunt mai darnici sciți bine că dnii dela orașe în loc de a ne întinde mâna de ajutoriu, ne scot încă cu amenințări pe ușă. Și e drept, așa ceva am observat și eu în zilele trecute, me aflam în orașul N, era o di frumoșă, o căldură ne mai pomenită, nu vedeai din cauza căldurii mai pe nime la preumblare, ci toți cari nu aveau slujbă, mai cu sémă cocönele și coconite, așa încât nu-ți puteai face nimic ca să nu te vadă cineva, deodată se ivesce un om schiop cu un flașinet și începe a dice, și te puteai da dea rötă pe stradă, căci tôte a fugit din feresci și această o au făcut, numai ca să nu arunce vre un cruceriu sërmanului cu flașinetul.

Cu tôte că noi ne uităm le ömenii aceia neputincioși, cari nu pot lucra, și trăesc numai din bucăturile, cari le capătă dela noi, totuși nevestele noastre când nu suntem noi acasă împrăscie bucate și la ömeni, cari nu sunt vrednici, cari ar putea lucra, dar nu vreau, mai bine cerșesc, că așa o scot mai ușor la cale și așa noi susținem mii de suflete, cari și-ar pute câștigă pânea de tôte zilele prin lucru, dar ei se feresc de lucru și trăesc cu cerșitul, și partea cea mai mare cu minciuna, să nu dic înșelat.

(Va urmă.)

## FOIȚA.

### Oglinda plugarilor

după

Fritz Möhrlin

prelucrată de

I. C.

XVII.

### Spicuitori.

(Urmare.)

Țăranul pricepe îndată din ochii lor, ce ar pofti bieții copilași, fiindu-i milă de ei, le tăia câte o bucățiță de pâină și li o întinse lor, acestia o luară și mănăcându-o și diceau, ce mai drăguț de om bun, noi credeam, că el ne va alungă și ne-a dat încă de mănăcare, Döeu să l țină!

Trebuie să fie un lucru migălos dice țăranul în sine, când esti avisat a adună spic de spic în urma culesului, ca să și poți face puțină făină, precând unul dintre ai noștri, adesori nu se uită la snop ci-l aruncă întreg neimblătit la boi. Încă nici o dată nu am ajuns, ca să mi fie fôme și să nu am pâne pe mesă, sau să nu am făină și grâu vechiu în coș, înainte de a seceră.

telegrame. Îndată ce presa a dat alarm în această afacere, regele s'a vădut necesitat a recerca pe prim-ministrul gen. Manu, ca să facă o strictă cercetare și să lămurească lucrul. Informațiunile generalului Manu încă nu ne sunt cunoscute, e sigur însă, după cum afirmă și diariul guvernului „Timpul”, că Hitrovo reprezentantul rusec în Bucuresci este rechemat la Petersburg și că călătoria o va face încă în zilele acestea.

Scirile despre abdicarea principelui Ferdinand dela tronul bulgar încep a se desminți. În această cestiune scrie „Coresp. politică” următoarele în un comunicat din Carlsbad: Conte Foras, mareșal al curții din Sofia, n'a venit la Carlsbad de cât pentru a-și lua concediu dela principele Ferdinand, înainte de a plecă în Savoia. Ar fi fost inutil de a-l însărcina cu o misiune politică, — de altfel incompatibilă cu situațiunea sa — din moment ce un funcționar superior bulgar merge în fie care săptămână la Carlsbad spre a aduce principelui Ferdinand raportul dlui Stambuloff. Chiar dl Nacevici a fost la Carlsbad în acest scop.

Cei ce încunjură pe principe nu se miră de scirile răspândite de o parte din presa străină pe seama sa; se cunosc și isvorul și scopul propagandei, ce se încercă a se face. Dar ceea ce e de regretat este de a vedea diarele europene, cari nu sunt dușmane principelui Ferdinand și Bulgariei ajutând la răspândirea acestor fabule, care sunt negreșit cu tendințe.

„Politische Correspondenz” se dice că e autorizată să declare oficial, că toate șgomotele relative la intențiunea ce ar avea principele să abdică și la pretinsul atentat contra dlui Stambuloff, sunt false.

În secțiunile camerei belgiene s'a primit un proiect relativ la tratatul statului Congo și Belgia. El apare ca și un testament al regelui belgian Leopold și e de următorul cuprins: Noi, Leopold II. rege al Belgienilor, suveran al statului neatârnat Congo; voind a asigura prea iubitei noastre patrie ródole operei pe care o urmărim de mulți ani în Africa, cu ajutorul nobil și devotat al multor Belgieni; încredințăm de a contribui în acest schip la asigurarea unor deuseuri indispensabile negoțului și industriei Belgiei, dacă le va voi și de a deschide activității fiilor ei noi terenuri;

„Declarăm prin această, că după mórtea noastră lăsăm Belgiei toate drepturile noastre princiare asupra statului Congo, după cum sunt recunoscute prin declarările, învoirile și tratatele, cari s'au încheat între diferite puteri străine, societatea internațională a Congului și statul neatârnat Congo, de o parte, precum și toate posesiile, drepturile și avantajile legate de această suveranitate.

Până când corpurile legiuitoare belgiene se vor pronunță asupra primirei acestor hotăriri ale noastre, suveranitatea asupra statului Congo se va exercită de consiliul compus din trei administratori și guvernatorul general al statului neatârnat Congo.

### Un alt articol interesant.

Diariul „Délmagyarországi Lapok” din Timișoara publică în primul seu de 8 Iuliu următorul articol:

„Cestiunea română-magiară din Ungaria e atât de delicată, încât nu se poate rezolvă nici prin pasivitatea inaugurată de români, nici prin administrațiunea Ungariei de aci, nici prin referințele cele sociale amortite. Românii cari se ocupă serios cu politica, trebuie să abandoneze pasivitatea, ér magiarii trebuie să facă politică onorabilă.

Și după mine politica onorabilă nu culminează intru aceea, că cum se ține cineva de un contract internațional, ori de vre-o legătură, ci în modul cum scim îmbrătoșa o cauză, cu totă patima și iubirea de cari suntem capaci.

Dacă deci discutăm cestiunea română, atunci suntem dator ca din predilecțiune să ne ocupăm de ea, pentru că numai atunci vom afla acei factori, acele căi și mijloce, cari ne vor dá povețe ca din gingașe ce e cauza să o facem, simplă și luminată.

Nu suferă nici o îndoială, că politica magiară atât în punctele ei finale, cât și în edificiul ei întreg este pe deplin onorabilă, dar una totuși e sigur, că politica această în aplicările ei ușurative și la multe casuri fără nici un tact și reson, a amărit cu drept sufletele românilor.

Dacă voim deci să ne ocupăm de cestiunea română și să o resolvăm pe cale pacinică, ceea ce între împregiurările actuali e datorința noastră a celor mai tari ca să o facem, trebuie ca împrumutat să ne recunoscem greșelile comise unul față de altul, și ca ómeni de cinste trebuie să dăm unul altuia aceea cu ce suntem dator în interesul dreptății.

Trebuie să cercetăm, că ore cari sunt greșelele făcute de români, și trebuie să recunoscem și cele făcute de noi. Trebuie să ne înțelegem.

Se vedem însă cum stau lucrurile aci?

Românii în cele mai multe întrebări se arată necapacitaveri și noi nu suntem mai puțin capaciveri decât ei, numai cât noi când vorbim cu ei ne suim călare și discutăm din înălțime.

Frați români! Vedeți noi suntem atâta de gavaleri și ne recunoscem greșala și netactul, dar nu suntem nici noi Ddeu, ca să le scim toate durerile ce le aveți, pentru că cele înșirate în memorandumul dela 1881 din adunarea alegătorilor români din Sibiiu, numai din cas în cas se pot discuta — și nu odată.

Acăsta situațiune însă nu noi o am creat, ci d vóstră prin pasivitate.

Cu busumflare, retragere și cu desprețuire reciprocă încă nici un popor nu s'a făcut iubit și plăcut, nici nu a eluptat drepturi.

Dacă învățații unei părți susțin, că românii nu sunt de origine latină și învățații din celelalte părți vreau să combată acest adevăr, pentru aceea noi nu avem să arătăm dinții unul câtră altul, căci trăim sub un coperiș, suntem membrii unei familii și ne stă foarte rău.

Nóuē nu ne pasă ce dice Hunfalvy și Réthi László deoparte, și Petru Maior și academia română de cealaltă. Nu suntem de aceea făcuți ca se ne jertfim pacea și liniscea noastră și să asteptăm până ce isprăvesc învățații cu certurile lor.

Nu ne pasă nóuē, că românii sunt descendenți de ai lui Traian, ori afini cu ilirii, ori cu albanezii, și tot atâta ne e, dacă strămoșii lor au fost păstori sau plugari.

Pre noi, ca cetățeni, ce voim a trăi în pace, ne privesce trecutul numai în interesul viitorului.

Și viitorul 'l putem începe numai din prezente. În prezente scim, că românii ca popor distins trăesce cu noi sub un coperiș și voesc să trăescă, prin urmare acest popor e fratele nostru; și vădend noi eminentele lui însușiri, ca și cari mai bune nu cunoscem să le aibă alt popor, trebuie să-l și iubim.

Urměză numai, că cum trebuie să facem această iubire să devină o iubire împrumutată și reciprocă, și aici repetez, că avem să ne înțelegem unii cu alții.

Trebuie ca cei moderați să facem o societate, „Cercul de înfrățire român-magiar”, în care să convenim mai des, să ne spunem verde necazurile, durerile și dorințele, și să căutăm ca pe căi cinstite se ne câstigăm toate acele favoruri și drepturi, pe cari trebuie fie-care stat onorabil se le apreteze.

Trebuie să căutăm ca în Aiud unde ne am cerat se ne și împēcăm și îmbrătoșăm.

La început vom fi puțin de oparte și puțin de cealaltă, dar de aci nu urměză, că nu au se secundeze sute și mii.

Cine vrea să se alătore sub stindardul înfrățirii româno-magiare acela va afla îmbrătoșare aici, și această procedere nu va puté fi atacată de nici o parte.

Pentru ca să dăm o probă despre activitatea noastră vom face o petrecere ca se vedem cum se unesce „csárdásul” cu „Călușierul” și cu „Bătuta” cea românescă și dela o atare petrecere românii nu pot lipsi, ér cât despre noi garantăm. Dacă proba această succede, dacă cei de față ne cunoscem, vedem și înțelegem, pre veră sub cerul liber nu avem decât să conchemăm poporul la un monștru concert român magiar, să golim păharele unul în sănătatea altuia, fie care în limba lui, după petrecere se pachetăm în giamantane și să mergem la Bpesta.

Acolo vom spune, că aceste sunt durerile și plângerile fraților români, aceste sunt dorințele lor.

Ve asigur, că o primire mai pompoasă Budapesta nu a vădut ca aceea, în care românii alătorea cu magiarii vor merge și vor cere împreună, ce le compete.

A-și voi să scim, că ce nu am puté noi atunci esoperă pe teren politic cât și economic.

Cutez a presupune, că mai mult decât toate deputațiunile separate române, câte s'au dus și se vor mai duce de aci înainte.

Și de toate aceste favoruri nimene nu se va împărtași decât frații români, în schimb pentru frățietate legată cu noi.

Fraților români, dacă voiți, ve rog se stați de vorbă cu mine.

Solymosi Elek.

### Cronică din Zarand.

Zarand, în 3 Iuliu 1890.

Sciri locale. — Resultatul esamenelor în școlele populare din acest tract. — Unele defecte în învățământ.

Timpul e foarte priincios pentru sămănături. Grâul s'a desvoltat sub cele mai bune condițiuni. Deja s'a început seceratul cu totă forța. Recolta grâului de deci de ani nu a fost așa de bună, atât cuantitativ cât și calitativ. Grâuntele e foarte bine desvoltat, așa încât se vede eșit afară din foițe. Cucuruzul, Ovșul de asemenea sunt bune. Fân foarte puțin.

Cositul se urměză cu înțepire. Lucrătorii sunt scumpi, și se capătă cu gren, după-ce cete întregi de lucrători din acest ținut sunt în Bănat și mare parte au trecut la lucru în România. Pentru Zarand e ceva simptomatic lipsa de lucrători, când se scie, că relativ la poporațiunea acestui ținut, locul destinat pentru sămănături e puțin, și cel mai mult e pășune, pădure și loc neroditoriu. Lucrătorii la secere se plătesce cu 50—60 cruceri în muncă; ér la cósă cu 70—80 cruceri și muncă.

Esistă temerea și pôte fundată, că emigrările din acest ținut, în România, vor lua dimensiuni mari după ce ómenii noștri ca lucrători deja cunosc bine referințele din România. Ce satiră amară pentru noi!

Omenii, cari în timpuri de necas au luptat pentru patrie și tron, sunt constrinși de miserie, și din cauza că nu au pământ de ajuns se lucre, să-și părăsesc țara, să se adăpostescă din ospitalitatea altei țări; éră în ținuturile lor să se aducă ciangăi. Dacă e dreptate, pentru-ce latifundiul statului dela Deva și Huniedóra, nu s'a colonizat cu românii din comitatul Huniedórei? Condițiunile de colonizare pentru stat ar fi fost cu mult mai favorabile, și nu ar fi fost necesitat statul și comitatul, ca să umble colindând prin Bucovina, unde sormanii ciangăi să află destul de bine. Ei, dar atunci ce s'ar fi întâmplat cu idea de stat magiar!

Ea ar fi fost amenințată cu naufragiu!!

Prețul cucuruzului și al grâului e moderat. Cucuruzul se vinde cu 1 fl. per 20 litre. Grâul cu 1 fl. 30—1 fl. 40 cruceri.

Deja s'a vădut grâu nou în piața Bradului. Scump e ovșul, 80 cr. per 20 litre.

Ca și pe alte locuri, au umblat furtuni mari, împreunate cu ghiță și pe aici. Câteva comune au suferit mari daune prin ghiță, așa la Baia de Criș, Caraciu, Lunca, Rișca, Carastău, Birtin recolta a fost total nimicită. Atâta despre afacerile economice, cari sunt la ordinea zilei. Se trec la lucruri de ale școlei.

Cu 17 Iuniu st. v. s'au finit esamenele dela școlele populare din tractul Zarand. Cu școla noastră populară din Brad s'a făcut încheerea.

Bradul e centrul protopresbiteratului. În el este concentrată mai multă inteligență, comuna este destul de mare, învățătorul e bine plătit, școla corespundătoare și provădută cu cele necesare. Cu toate aceste rezultatul esamenului abia este îndestulitoriu. Numărul elevilor, ce au fost prezenți la examen abia a fost de 25, între cari 2 fete numai. Publicul numărós, ce a participat la examen, a fost surprins de numărul elevilor, când cel puțin 60 puteau să fie la examen. Numai amintesc cât sunt obligați la școlă, căci atunci numărul frecuenților dispăre.

Nu umblă praci regulat la școlă, sporiul încă va fi ca în palmă. Acest rău provine în mare parte dela ușurătatea, cu carea se pórta organele comunale față de cei renitenți în cercetarea școlei. Cel puțin aci în Brad, absențele s'au dat regulat, dar nu sciu să se fi pedepsit nici un părinte, că nu și-a dat pruncul la școlă.

Pedepse pe cât sunt informat nu au intrat de loc la comitetul parochial. În ce privesce venitoriul școlei noastre din Brad, se va puté îmbunătăți în scurt timp. Învățătorii bătrân, ce funcționează la această școlă în al 40-lea an, se va pensiona, și atunci școla provădută cu nóue puteri didactice va puté să devină o școlă de model.

Resultatul esamenelor în școlele din tract, abia în 5—6 a fost bun, éră în cele mai multe abia îndestulitoriu, și în unele debil de tot. Ceea ce îl surprinde pe om mai mult este că, chiar în școle, unde sunt învățători tineri încă așii sporiu de tot mediocru, și metoda de învățământ tot cea veche. Cu deosebire se observă mari defecte în învățământ la studiul religiunei, la comput, la cetit, și la scris, tocmai la disciplinele, pe cari trebuie să se pună mai mare pond.

Se încep cu religiunea. Rugăciunile prescrise pentru I despărțământ după regulament se învăță în mod mecanic, cu puține excepțiuni, în cor. Nu lipsește firesele nici cuvinte rău pronunțate, sau schimonosite cu totul. Acest mecanism e ceva general și chiar esamenul 'l încep mulți învățători cu dicerea rugăciunilor de pare că nu au să le mai gate.

Ei bine! ore nu ar fi timpul ca să încetăm cu acest mecanism, cu recitarea această fără nici un înțeles!! Pe astă cale nu desvolăm în elevi simțul de pietate și simțul religios, din contra îl timpim.

Unii învățători uitându-și de sine învață pe elevii începători toate rugăciunile câte le aflăm în vechia bucovină, fără a mai reflectă că avem bine stăvrit, în fie-care an ce au să învețe elevii.

Istoria biblică se învață mai mult ad literam din carte, ceea-ce este o tortură pentru elevi.

Tot astfel catechismul. Să nu te miri dară, că studiul religiunei este cel mai greu în multe școle.

Relativ la comput, nu se pune destul pond pe mijlocele de intuițiune, la primul despărțământ.

Mi s'a reflectat din partea multora, că nu au mașină de comput! Apoi bine! Nu sunt petricele, nu sunt lemnuțe, trăsuri pe tablă, cruci, puncte, nuele etc. spre a se intui!!

Nu e voință de ajuns, nu e dedare. De aceea computul se propune rău. Elevii nu-ți sunt în stare a rezolvă mental o temă din viața practică. Se dedăm pe prunci la mai multă cugetare în comput. Să nu cugetăm, că dacă sciu tabela înmulțirii și terminii tehnici dela cele 4 operațiuni am gâtat totul. Avem manuale pe lângă al dlui Popescu, cele de Trif, Borgovan, Dima, Dariu. Trebuie însă studiu

Să vin la cetit. Metoda sanitară se practică rău, cu puține excepțiuni. Astfelu se exprimă tonul *a*, *c*, separat și apoi se mai dă încă odată împreună ambe sonurile *ac*; sau *d*. e. cuvântul banul e rotund se cetesece așa: *b, a, n, u, l* fie-care son separat, și pe urmă cuvântul tot: *banul* tot astfelu cuvânt rotund se cetesece: „*r . . o, t, u, n, d: rotund* ceea-ce e fals, fiind cuvântul numai odată tipărit, prin urmare și restirea sonurilor se întâmplă odată, prolongindu-se sonul ca să se împreune cu sonul următoriu. Nu repețim cuvântul.

De aci armăză că se cetesece în cele mai multe scôle rău cu o înținare, cum auzim la cantorii cei bătrâni. E ceva rar a auzi cetindu-se bine, logice.

Nu ar strică ca învățătorii să aducă cu sine aceste de prinderi practice de model de lângă preparandii, ca să nu pășescă pe calea bătrânilor cea greoie.

În fine se revin la scrisori. La examen avem probele de scris. Aceste sunt păretele, după care se ascund învățătorii. Ele sunt bunișore în unele locuri, de condamnat în cele mai multe.

Er dacă întrebi după libele de preste an din caligrafie, din temele stilistice, din scrierea dictando și din gramatică etc. nu le ai ca în palmă. Preste tot temele scripturistice în scôlele noastre sunt foarte neglese. De aci provine răul, ca după 4—5 ani de scôlă mulți, cei mai mulți prunci nu sunt în stare a-ți scrie corect o propusețiune.

Să punem deci mai mult pond, pe aceste discipline, de cari avem mai mult folos în viața de toate zilele. Ios cu comoditatea și lenea. Am vorbit în general, când răul va persista, vom veni la persoane.

Correspondentul.

## Respectarea sârbătorilor.

În mai multe rânduri ni s'a dat neplăcuta ocaziune a constată, că preste respectarea sârbătorilor noastre se trece ușor cu vederea, și acesta mai ales din partea organelor administrative.

În numărul seu 5046 din 15 l. c. n. diariul sâsesc de aici „Sieb. D. Tageblatt“, dând un raport despre ședința comitetului administrativ al comitatului Sibiu, se plânge cu drept cuvânt, că la ședința ordinară lunară din 11 Iuliu, n'a luat parte nici un membru ales al comitetului, cu toate că a fost unul dintre cele mai importante obiecte la ordinea zilei: Raportul despre mersul oficialului pe jumătatea din urmă a anului, — și astfelu numai referenții de resort și-au aprobat reciproc referadele.

Espunerile acestea, precum se vede, au dat ansă d-lui director al institutului de credit și economii „Albina“ Parteniu Cosma, ca să publice în numitul diariu din 17 Iuliu următoarele șire, cari cu plăcere le traducem și ne simțim obligați a trage și din partea noastră atențiunea asupra lor:

Onorată redacțiune! Din numărul de adi al prețutului d vâstră diar am înțeles, că la ședința comitetului administrativ din 11 l. c. n'a luat parte nici un membru ales al aceluia.

Cu toate că și eu aparțin aceloră, cărora din cauza altor ocupațiuni nu le e posibil a lua parte la fie-care ședință, totuși sunt în deplin acord cu observațiunile, ce le a-ți făcut din acest incident, căci obiectele ce aparțin competenței acestui comitet sunt destul de importante, ca toți membrii cărora numai le e posibil, să ia parte la desbaterea și ducerea lor în îndeplinire.

De astădată însă n'am participat cu intențiune la numita ședință, căci în aceea zi a fost sârbătorea românească Petru și Pavel.

Dacă reflectez acum la cazul present, o fac numai din acel motiv, ca să recomand cercurilor competente ca la conchemarea ședințelor astfelu de comitete, cari numără și membri români, dacă acelea nu sunt de tot urgente, pentru viitoru să se ia în considerațiune și sârbătorile românești.

Sibiu, 15 Iuliu, 1890

Cu stimă

P. Cosma.

## Varietăți.

\* (Himen) Dl Gregoriu Nicoră, cleric absolut și-a încredințat de fițorea sa soție pe d-șora Elena Petru, fca preotului nostru din Ibănesci, Ioan Petru.

\* (Invățământul în Austria). Despre progresul, ce-l face învățământul în Austria ne dau o iconă fidelă următoarele comunicări: Din incidentul ridicării de nou a mai multor scôle medii precum și a unui număr însemnat de clase paralele o mulțime de posturi profesionale trebuiesc întregite. Până ncuma au fost transmutați numai la gimnaziile de stat 70 profesori; apoi 10 profesori ordinari, 76 suplenți (între care 4 de religiune) s'au numit definitiv și 17 suplenți de provisorii. Cu această însă nu s'a încheat șirul denumirilor, căci pentru anul

scol. 1890/91 mai sunt în perspectivă 30 locuri vacante.

\* (Biserica bulgară din Macedonia). Precum se scie Bulgaria a adresat înaltei porți o notă, prin care insistă ca Turcia să facă pașii necesari la puterile europene în cestiunea bulgară, și tot deodată să emancipeze biserica bulgară din Macedonia din mâinile grecilor. De vre-o dece zile, se pîrtă pertractări între guvernul din Stambul și esarchul bulgar de acolo și după indiciile de până acum, pare că aceste pertractări privesc biserica bulgară din Macedonia. Turcia voescă să satisfacă în această cestiune cererei bulgarilor.

\* (Biserica rusă). Sfântul sinod al bisericii ruse se ocupă cu un proiect cu privire la dotarea preoției. Până acum nici preoția de acolo nu era dotată cu salarii, ér sf. sinod voescă să delature această lipsă. S'a propus pentru un preot dela sate 600 ruble, pentru diacon 300 ruble și pentru cantor 200 ruble; presbiterii și protoiereii 1,200 ruble. În Rusia se află 1,428 protoierei, 34 400 preoți, 6,800 diaconi și 42,300 cantori. Întreținerea lor ar face dar 32,841,000 ruble. Ômenii vor fi scutiți a mai remunera pe preot. Sinodul a intrat în pertractări cu ministrul de finanță

\* (Recolta de prune din Bosnia). Recolta de prune în Bosnia e cu totul nimicică în anul acesta. În valea posavinului prunii sunt fără frunze, în stînga Bosniei nu s'a făcut nici-o prună ci numai în partea dreaptă se mai ved ici-côlea și pruni încărești. În Serbia încă e recoltă slabă. Cei ce visau deci, că cu prunele bosniene să facă concurență prunelor din alte state, s'au înșelat amar.

\* (O fată orbită de țigani). O scenă sfâșietore s'a întîmplat la tîrgul dela Török Becse. Pe la amézi ședeau nesce țărani și țărance la o sațră, când se apropiară o cétă de țigani, aducînd cu ei și o fetiță ca de 5 ani orbă. O țărancă își exprimă compătimirea față cu nenorocita ființă, căci o și atrăgea ceva. Când auzi mica orbă vocea țărancei isbucni într'un plîns înfricoșat și se repeși spre țărancă strigînd: mamă, mamă! Femeea se retrase înapoi spăriată, — de un an îi perise o fetiță, fără ai de urmă și ea o plîngea ca pe o mîrtă și această mică cerșitoare nu sâmîna cu fetița ei. În agitațiunea sa i desfăcî haina dela pept și recunoscu semnul, ce-l avea copila ei pe pept. Acum toate se limpeziară. O bandă de țigani nomași o răpiră, îi scoseră ochii și o slutiră încât nu o mai puteau recunosce de pe față. Țigani se strecurară pe furiș încă la începutul scenei, au fost însă încungiuirați de popor și era gata a fi nimiciți dacă nu intervenia gendarmaria.

\* (Trăsnetul dela Sinaia.) Marți în 26 Iuliu curent, la Sinaia a cădut un trăsnet înfricoșătoriu asupra casei maiorului Vidulescu de pe șoséua națională de din jos. Căderea trăsnetului a fost pela ôrele 1 p. m., pecând o familie ungurască lăsată pentru îngrijirea caselor, se afla la masă într'una din camerile de jos. Trăsnetul a venit ca un sul negru, a lovit și sfărâmat mai întăiu ornamentul de lemn în formă de sulită dela învelișul frontispiciului casei, apoi a intrat prin pîreții de pîtră dela patru camere, pe deasupra ferestrelor, lăsând urme pe unde și a făcut intrarea și eșirea. De d'asupra uneia din ferestre a scos două petre mari, din zid pe care le-a aruncat la depărtare de 5 metri cu atăta putere i.tr'o ușă, încât i a sfărâmat tabla. Multe geamuri s'au spart și unele cercevele ale ferestrelor le-ar sfărâmat. Casele au necesitate de reparațiune. Din ômenii aflați la masă în camera, în care trăsnetul a făcut mai puțină stricăciune, a fost contusionat și trîntit jos un băiat în etate de doi ani, care după căutările ce imediat i s'au dat, și-a venit în simțiri și s'a trimis cu calea ferată la spitalul din Brașov. „Timpul.“

\* (Licitațiune minuendă). Precum se pôte vedé din un inserat se va tiné 21 Aug. a. c. n. licitațiune minuendă în cancelaria institutului de alienați pentru provederea cu alimentare din 1 Ianuarie 1891 — 31 Decembre 1893. Deslășiri mai de aproape se pot afla în cancelaria institutului și în „Budapesti Közlöny Nrii. 159, 160 și 161 a. c.

## Bibliografie.

### Cărți scolare.

Profesorii Dr. I. Crișian și N. Putnoky au scos de sub tipari și se află de vîndare în librăria archidieceșană din Sibiu:

1. *Gramatica limbei magiare*, pentru clasele inferioare dela scôlele medii și pentru preparandii, op aprobat.

2. *Carte de cetire magiară* partea I, acomodată la formele tractate în Gramatica limbei magiare, pentru cl. II și III dela scôlele medii și pentru preparandii, op aprobat.

3. *Carte de cetire magiară* part ea II, cu o întroducere în sintacsa limbei magiare, pentru clasele III și IV dela scôlele medii și pentru preparandii, op aprobat.

4. „*Toldi*“, narațiune poetică de J. Arany, întregită cu adnotațiuni și vocabular, menită pentru clasa IV dela scôlele medii, conform planului ministerial, și pentru cursul din urmă preparandial.

Tôte cărțile înșirate pot fi folosite și la scôlele civile de fete și băeți.

Le recomandăm atențiunei celor interesați.

— „*Romänische Revue*“ politisch-literarische Monatsschrift VI Heft. Wien, Iuni, 1890.

În h'alt: Der Sachsensag. — Die romanischen Vereine in der Bucovina von C. Morariu. — Die Landwirthschaftliche Lehranstalt in Cernaut. — Gedichte von Michael Eminescu (deutsch von Emanuel Grigorovitz). — Michael Eminescu (Porträt.) Puiu. Ein Märchen von Carmen Sylva, deutsch von P. Brostean. — Die schöne Gina. Ein Bild aus dem romanischen Dorfleben. — Rundschau: Schluss der Parlamentssession in Romänien. — Schulstatistisches in Romänien. — Nic. Gh. Bibescu. — Eine romanische Doctorin der Rechte. — Aussenhandel Romäniens. — Kohleneinfuhr nach Romänien. — Gegen die Magyarisirung romanischer Schulen. — Literatur. Romänische Zeitschriften. — Neue Bücher.

— „*Candela*“ foie bisericească literară Nr. 7 din 1 Iuliu 1890 a apărut cu următorul sumariu: „Fondul religionariu gr. or. al Bucovinei, substratul, formarea, dezvoltarea, administrarea și starea lui de față.“ — „Caracterul și pozițiunea dreptului bisericesc în organismul sciințelor.“ — „Cuvîntare de diua s. apostoli Petru și Pavel.“ — „Cuvîntare ținută la înmormîntarea parochului și protopresbiterului din Burla Toma Reni de Hîrșeni în 8/20 Maiu.“ — „Cronică.“

În Craiova a apărut o revistă nouă literară „*Lumina*“ a cărei Nr. 1 din 1 Iuliu a. c. are următorul sumariu:

Cuvînt către lectori, de comitet. — Lelia (novelă). de C. Teodorian. — Sonet (poesie), de P. Vulcan. — Regretul (poesie), de P. Niculescu. — Te întreb (poesie), de Caton Theodorin. — Mîrtă (poesie), de Petro. — Cobori (poesie), de Krater. — Noptea (impresiune), de C. Th. — Concert, de M. Lunck. — Lâng'un rîu (poesie) de Cezar.

## Mulțamită publică.

Subscrisul în numele elevelor împărtășite cu premiu mē află îndemnat a aduce și pe această cale cea mai căldurōsă mulțamită publică Preacuvioșiei Sale dlui archim. vicariu Dr. Il. Puscariu, Mult on. Domn Dr. Remus Rosca, secretariu consist. și dlui Ioan Cioran, proprietariu în Rîșinariu, pentru frumosul dar făcut în bani pentru procurarea de premii (cărți) pe sēma elevelor, cari au dovedit progres laudabil la sfîrșitul anului scolar. Dece Dumneșeu multe inimi de aceste.

Rîșinariu, 20 Iuliu, 1890.

George Enescu,  
înv. și cl. abs.

Bunul creștin Nicolae Potmolea proprietariu în Vistea superioară, comitatul Făgărașului, din îndemnul iubirei creștinesci și împodobirei casei sante a lui Dumneșeu, în 17 Iuliu 1890 a donat pe sēma nou-edificāndei biserici gr. or. din Drăguș protopresbiteratul gr. or. al Avrigului, un libel de despuneri dela banca „Furnica“ din Făgăraș, cuprindēnd suma de 516 fl. v. a.

În numele comitetului parochial și al poporului nostru credincios din Drăguș, pentru această faptă adevărat creștină, aduc și pe calea această generosului donatoriu Nicolae Potmolea mulțamirile noastre, dorindu-i dela bunul Dumneșeu viață îndelungată, tărîe sufletească până la adēnci bătrānețe, āngerul Domnului să l povētușcă spre tot lucrul bun, sânt și plăcut lui Dumneșeu.

Drăguș, în 1 Iuliu, 1890.

În numele comitetului parochial și a poporului credincios.

Ioan Făgărașan,  
paroch gr. or.

## Bursa de Viena și Pesta.

Din 16 Iuliu 1890.

|                                 | Viena  | B.-pesia |
|---------------------------------|--------|----------|
| Renta de aur ung. de 6%         | 99.75  | 99.90    |
| Renta de aur ung. de 4%         | 109.35 | 109.35   |
| Renta de aur austriacă          | 140.—  | 140.—    |
| Sorți de stat dela 1860         | 343.50 | 345.—    |
| Acțiuni de bancă de credit ung. | 5.53   | 5.51     |
| Galbin                          | 9.25   | 9.26     |
| Napoleon                        | 57.75  | 57.10    |
| 100 marce nemțesci              | 116.75 | 116.70   |
| London pe (poliță de trei luni) |        |          |

